

CONTENT AND ESSENCE OF THE CONCEPT OF SECURITY

Abstract: Security in the middle of the XX century is becoming one of the global problems of the modern state and society. The concept of security is one of the most frequently used and ambiguous modern concepts concerning fundamental problems related to the survival of nations and states.

Author information:

Tihomir Solakov

PhD

University of Veliko Tarnovo

“St. Cyril and St. Methodius”

Faculty of philosophy, Department of National security

✉ tih35@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

security, concept

Въведение

Сигурността е едно от най – употребяваните понятия в съвременния свят с широко приложение, което по своето съдържание се явява всеобща същност на съществуване на материалния и духовния свят, обхващайки всички форми на тяхното проявление, засягайки фундаменталните проблеми на оцеляване на нациите и държавите. По своята същност, сигурността може да бъде свързана едновременно с високите етажи на международните отношения и в същото време практически с всеки от аспектите на вътрешната политика. Макар и широко дискутирана в публичното пространство, темата за сигурността често е обвита в загадъчност и загърната в конспиративност.

Изложение

По своята същност сигурността се явява един от глобалните проблеми за съществуването на човешкото общество. Проблемите на сигурността, относими към човека в държавата се явяват ключов фактор. Базирайки се единствено върху сигурността на човек, може да се проектират и осигуряват мерките свързани със сигурността на обществото и държавата.

От самото начало на съзнателно съществуване на човечеството идеята за сигурността съществува в различните обществени групи, чиито проблеми я съпровождат. В науката се изследват различните проблеми свързани със сигурността на обществото, тъй като тя е комплексна и по същество има разностранно съдържание. В исторически план понятието сигурност се измерва с увереност, липса на опасност или безопасност, при което хората във всички случаи го свързват с човешката сигурност или институции, които заслужават доверие и

на които може да се вярва¹. Във фокуса на обществения интерес в различни периоди от време се цели позитивно влияние върху сигурността, прилагайки разнообразни инструменти за контрол и различни фактори за влияние. В контекста на последното може да се каже, че има много области в които възникват опасности, рискове и заплахи, като разликата е в причините, които ги поражда и в характера на тяхното проявление². Това поражда необходимостта от извършването на целенасочени изследвания, позволяващи разработването на подходящи мерки за безопасност в съответната област на проявление.

Погледнато през призмата на историята, съдържанието на сигурността е било различно в различните епохи, като е зависело от отношенията в една система и обществен строй. Предходното дава визията, че сигурността в различните слоеве на обществото е имала различна важност и различен смисъл. В подкрепа на предходното Зеленков³ в своята книга „Правова основа на общата теория на сигурността на Руската държава в XXI век” посочва, че от анализа на световната история и практика е видно, че някои от тези изследвания:

- имат вековна история - ежедневното значение на термина „сигурност“ е използвано например от древногръцкия философ Платон, като по този начин в древните времена, разбирането за сигурността на човека не надхвърля обикновената идея и се тълкува от него като липса на опасност или зло за него.

- други изследвания започват през 18-19 век - според речника на Робърт през средновековието под сигурност се разбира спокойно състояние на ума на човек, който се е смятал за защитен от всяка опасност. В този смисъл обаче този термин рядко се използва и не влиза твърдо в речника на народите на Европа до XVII век.

Понятието „сигурност” става широко разпространено в научните и политически кръгове на западноевропейските държави благодарение на философските концепции на Т. Хобс, Дж. Лок, Ж.Ж. Русо, Б. Спиноза и други мислители от XVII-XVIII век. Терминът според тези философи означава състояние, ситуация на спокойствие в резултат на отсъствието на реална опасност (както физическа, така и морална).⁴

Именно през този период учените правят първите опити теоретично да разработят това понятие. Най – интересната е версията, предложена от Зоннефелс, който смята, че сигурността е такова състояние, при което никой няма от какво да се страхува. За конкретен човек подобна ситуация означава частна, лична сигурност, а държавата, в която няма от какво да се страхуват, представлява обществена сигурност.

- трети изследвания започват през втората половина на 20 век.

Според етимологията си думата „сигурност” (security) има две основни значения: първото произлиза от латинската дума „securus“ – („se” – „без” + „cura” – „грижа”), сигурен, осигурен. В класическият смисъл думата „сигурност“ произлиза от латинската дума „securitas” и означава състояние на спокойствие или липса на грижи, т.е. сигурност е равно на състоянието да бъдеш сигурен или свободен от опасност, страх и безпокойство; втората интерпретация произлиза от

¹ Пеев И., „Психологически аспекти на сигурността” във: „Сигурност чрез партньорство и интеграция. България, НАТО и европейската архитектура на сигурност”, БЕКСА, София, 1996, стр.33-стр.46

² Диманова Д, „Управление на риска“, УИ на ШУ „Епископ Константин Преславски“, ISBN 978-619-201-095-9.

³ Зеленков М.Ю. „Правовые основы общей теории безопасности Российского государства в XXI веке”, стр.23., http://pedlib.ru/Books/1/0363/1_0363-23.shtml

⁴ Зеленков М.Ю. „Правовые основы общей теории безопасности Российского государства в XXI веке”, стр.23., http://pedlib.ru/Books/1/0363/1_0363-23.shtml

латинската дума „se-curus” („se” – „без” и „curus” – „тревога, безпокойство” и означава освобождение от тревога, безпокойство или мирно състояние без никакви рискове и заплахи.⁵

Сигурността, като понятие:

- има много измерения, логически обвързани с увереност, липса на опасност или безопасност, от което следва, че хората свързват сигурността с човек, общество, държава, които заслужават доверие и на които може да се вярва.⁶

- най – често се свързва с предпазване от вреда, степен на защитеност. Тя се прилага както по отношение на материални обекти и технически средства, така също и по отношение на индивида (личността), социалните структури и системи, обществените отношения и др. От гледна точка на психологията сигурността на личността се свързва с безопасност, стабилност, закрила, отсъствие на страх, тревога и хаос.⁷

- е с прекалено широк обхват, позволяващ различни интерпретации в зависимост от схващанията и интересите на засегнатите участници.⁸

- се разбира, като състояние на сигурност на обекта.⁹

Видно от казаното до тук е, че понятието „сигурност” намира широко приложение и е едно от най-често употребяваните и многозначни съвременни понятия, засягащо фундаментални проблеми на оцеляването на нациите и държавите. Същото може да бъде обвързано както с високите етажи на международните отношения, така и с аспектите на вътрешната политика.

Някои автори определят сигурността, като комплексно понятие, съдържащо „отсъствие на опасност”, увереност на индивида, обществото и държавата, че са защитени от възможни опасности. Други автори я свързват с общност на политически цели, стратегии и методи, които служат за предотвратяването на война при запазване способността за политическо самоопределение¹⁰. Във времето различни автори изследващи сигурността влагат в смисъла на понятието различно съдържание, а именно:

- И. Пеев разглежда понятието сигурност от гледна точка на това, че човекът и човешките маси не могат да удовлетворяват потребностите от висш ранг, ако не са удовлетворени потребностите от сигурност.¹¹

- Землянов разглежда сигурността в съвременното общество като състояние на защитеност на обектите на защита от вътрешни и външни заплахи.¹²

- М. Чесларчик разглежда сигурността като резултат на предизвикателствата, шансовете и заплахите за даден субект (човек, социална група, държава) от по-близкото или от по-далечното им обкръжение¹³.

⁵ Стойков С., „Предизвикателството на дилемата сигурност – или какво не искаме да знаем за сигурността?”, „Новите предизвикателства в електронната среда – правни аспекти”, Международен правен център (ILAC), Право, Политика, Администрация, 2017, ISSN: 2367-4601, ЮЗУ ”Н.Рилски”

⁶ „Сигурност, чрез партньорство и интеграция”, София, 1996г., стр.33-стр.46

⁷ Маслоу Е., „Мотивация и личност“, издателство „Кибера”, 2010г., ISBN 954-474-248-4

⁸ <http://documents.tips/documents/-final-563387aeaae41.html> - прегледан на 30 Март 2019

⁹ Ирошников Д.В., „Теоретически проблеми легалного определения транспортной безопасности и смежных с ней категорий“ // Вопросы безопасности, 2020, № 1, С. 17 - 29. DOI: 10.25136/2409-7543.2020.1.31878 URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=31878

¹⁰ Милушев М., „Националната сигурност след края на студената война.“ Сборник

¹¹ Пеев И., „Психологически аспекти на сигурността” в: „Сигурност чрез партньорство и интеграция. България, НАТО и европейската архитектура на сигурност”, БЕКСА, София, 1996, стр.33-стр.46

¹² Землянов, В. М., „Своя контрразведка. Практическое пособие.“, <http://coollib.net/b/248996/read> - прегледан на 28 Март 2019

¹³ Въоръжените сили в демократичното общество. Юбилеен сборник. С,1999, с.234-249

- В. Проданов разглежда сигурността като способност за съхранение при промяна на средата, условията и обстоятелствата, от които зависи тя.¹⁴

- Д. Йончев разглежда сигурността като състояние на присъствие, при което е налице задоволителен контрол от страна на присъстващия над въздействията върху него.¹⁵

За социалните системи сигурността се явява устойчиво функционално състояние, което осигурява неутрализиране и противодействие на външни и вътрешни фактори, които действат деструктивно върху нея. Тя е устойчиво състояние, при което са гарантирани физическата цялост, функциите, вътрешните връзки и взаимодействия, способностите за тяхното запазване при промяна на вътрешното и/или външното състояние и параметри, както и способностите за развитие (при живите организми и социалните структури)¹⁶.

От казаното до тук може да се изведе извод, че високата степен на сигурност на дадено лице или страна осигурява увеличаване благосъстоянието му (или това на гражданите), подсигурайвайки възможността за натрупване на богатства в патримониума на това лице (тази страна). В следствие на предходното сигурността осигурява живота и здравето на физическите лица, държавата, юридическите лица и дейността им, както и бизнеса от страна на потенциални и/или реални заплахи.¹⁷

Сигурността като понятие се съобразява и изгражда с възгледите за водене на борба с негласните форми на престъпна дейност, което е в следствие на извършен критичен анализ и обобщение¹⁸.

Много автори разглеждат сигурността:

- като възможност от нанасяне на вреда, която да наруши състояние на сигурност, като заплаха, а вероятността това да се случи-като риск¹⁹, от което следва, че сигурността от гледна точка на тези два компонента може да бъде военна, икономическа, социална, екологична, демографска, информационна и много други²⁰.

- като посоката, от която идват заплахите, опасностите и предизвикателствата към сигурността: дали от фактори, източници, субекти извън националната държава или в нея, тоест тя дели сигурността на външна и вътрешна.²¹

- от гледна точка на това кои са обектите за сигурност: лична сигурност или безопасност; национална сигурност (включва държавна сигурност); правна сигурност; информационна сигурност; финансова сигурност; икономическа сигурност (включва индустриална сигурност); ядрена безопасност; радиационна безопасност; екологична безопасност; противопожарна безопасност; Безопасност на движението по пътищата²².

- от гледна точка на способа, по който се "атакува" сигурността – дали чрез материално въздействие, т.е. твърда сигурност (hard security) или чрез нематериално влияние (soft security).

¹⁴ Проданов В., „Вътрешна сигурност и националната държава”, „Военен журнал”, №2, 1995г., стр.8-стр.17,

¹⁵ Wolfers, A., National Security as an Ambiguous Symbol, Political Science Quarterly, 1952, Vol.67, No4, p.485.

¹⁶ Йовчев Ц., „Сигурност на социалните системи – национална сигурност“, стр.1

¹⁷ <http://documents.tips/documents/-final-563387aeae41.html>

¹⁸ Метасъждения за сигурността на България, Многообразието на понятието „Сигурност”, продължение от бр.10 http://securitymagazine.com/Broj_11/Meta/Meta.html

¹⁹ Йовчев Ц., „Сигурност на социалните системи – национална сигурност“, стр.2

²⁰ <http://documents.tips/documents/-final-563387aeae41.html>

²¹ Стойков С., Маринов П., Кочев Йо., „Сигурността и несигурността – основни елементи на генезиса на понятието „Национална сигурност”, Списание „Международна политика”, 2014г., стр.28

²² <http://documents.tips/documents/-final-563387aeae41.html>

При твърдата сигурност се работи с измерими величини/потенциали: сила, натиск, армия, мощ – това са „sticks”, т. е. тоягите, санкциите, наказанията и др.; докато при меката сигурност имаме манипулация, дезинформация, идеи, идеологии: това са „carrots”, т.е. морковите, поощренията, наградите.²³

Краткият анализ на различните ситуации на сигурността дава основание да се приеме, че сигурност има, когато основните потребности, ценности и интереси на системата не са застрашени от такива въздействия, които самата тя да не може да управлява и неутрализира²⁴. В подкрепа на последното се явява фактът, че съхраняването, защитата на сигурността се основава на три основни, взаимносвързани компоненти: идентифициране и оценка на вероятни заплахи; премахване или намаляване на вероятността от вредни последици; премахване или намаляване на вредните въздействия²⁵.

Според Стойко Стойков, Петър Маринов и Йосиф Кочев²⁶ сигурността е мярка за устойчивостта на равновесното положение на системата, като една система е в състояние на сигурност, когато:

1) няма (или могат да бъдат пренебрегнати) такива въздействия, които могат да я извадят от равновесното ѝ положение – такава сигурност може да бъде наречена абсолютна (идеална), защото до голяма степен тя е гарантирана без прякото участие на системата, а е повече резултат от стеклите се обстоятелства.

2) възможни са въздействия, които, ако развият своя потенциал, биха могли да извадят системата от равновесното ѝ положение, но тя притежава ресурси, с които може да предотврати възникването им или да неутрализира реализацията на този техен потенциал и така да остане необезпокоявана в своето равновесно положение. Системата успява да държи под контрол до критичната точка, след която тя напуска равновесното положение. Подобна сигурност може да се нарече относителна. Може да се каже, че точно такава е най-често срещаната сигурност.

3) възникват въздействия, чиято (ескалираща) мощ е в състояние да извади системата от равновесното ѝ положение и да предизвика изключително сериозни последици за сигурността на тази система, но системата разполага с ресурси и е способна да извърши такива структурни трансформации, с които да управлява и неутрализира тези въздействия, така че да запази равновесното си положение. Такава сигурност, условно, може да бъде наречена трансформационна.

Трудно е да се даде единна дефиниция по проблемите на сигурността. Такава не е дадена и от повечето изследователи, като в зависимост от различните школи и конкретните изследователски нужди се дават различни определения на сигурността, в които се акцентира предимно на различни елементи с подобно съдържание. Базирайки се на техния анализ сигурността може да бъде определена като :

- цел на дейността на държавата;
- състояние на липса на заплаха за основните ценности на държавата и нацията;
- възможност на дадено общество, личност да защитава своите ценности от заплаха;
- основна необходимост на държавата и другите субекти на социалния живот;

В обобщение, може да се определи, че:

²³ Стойков С., Маринов П., Кочев Йо., „Сигурността и несигурността – основни елементи на генезиса на понятието „Национална сигурност”, Списание „Международна политика”, 2014г., стр.28

²⁴ Стефан Г. Теория на международната сигурност. С., 2005 г., стр.9.

²⁵ Йовчев Ц., Сигурност на социалните системи – национална сигурност, стр.2

²⁶ Стойков С., Маринов П., Кочев Йо., „Сигурността и несигурността – основни елементи на генезиса на понятието „Национална сигурност”, Списание „Международна политика”, 2014г., стр.28

- сигурността е константна величина, състояние, изразяващо публичното възприятие за отсъствието на опасности и заплахи във всички сфери на обществения живот, съществуването на която позволява реализирането на личностните, груповите и общностните потребности, интереси и ценности.²⁷

- сигурността се свежда до състояние или усещане за свобода от страх, грижа, опасност.²⁸

- сигурността на системата е състояние, при което е гарантирано нейното съществуване и са надеждно защитени нейните жизненоважни интереси.²⁹

Видове сигурност

По своята същност видовете сигурност са разнообразни като те зависят от техните класификации, които се базират на отделните аспекти на сигурността. В зависимост от нивата на сигурност, тя се определя като сигурност на индивида, на обществото (групата), на държавата, на групата от държави и на света. По своята същност могат да се определят пет вида класификации на сигурността:³⁰

а) Първата класификация се свързва и е в зависимост от рисковете и заплахите за сигурността, които я определят като: политическа, военна, икономическа, финансова, социална, демографска, информационна, етническа, религиозна, екологическа и др.

б) Втората класификация се базира върху използване на „твърда сила“ свързана със сила, натиск, армия, мощ или на „мека сила“ свързана с манипулация, дезинформация, идеи, идеологии, тоест, върху вероятния способ, посредством които ще се „атакува“ сигурността.

в) Третата класификация е свързана с рискове, заплахи и предизвикателствата за сигурността, базирани се на фактори, източници и субекти. Сигурността при тази класификация се дели на:

- външна сигурност – свързва се с военно нападение срещу системата. Същата се заключава в осигуряване на устойчиво положение, при което няма реална заплаха за териториалната цялост и суверенитета на държавата, за нейното национално единство и за коренните политически, икономически и културни интереси.

- вътрешна сигурност - свързва с установения в нея ред и сигурността на властта в системата. Измерител на вътрешната сигурност е степента на защитеност на различните социални, етнически, възрастови, професионални групи в обществото. Същата може да бъде определена като преодоляване и неутрализиране на рисковете и заплахите в различните сфери на функциониране на обществото.

г) Четвъртата класификация е според осигуряващи и подпомагащи сигурността на Държавата институции.

д) Петата класификация разглежда системата и нейната способност да се противопостави и противодейства на основните рискове и предизвикателства, заплахи и опасности, пред които е изправена. Сигурността при тази класификация се разделя на: абсолютна безопасност; защитена безопасност; относителна сигурност; трансформационна сигурност.

Обекти и субекти на сигурността

²⁷ Костадинов В. „Сигурност, безопасност и обществен ред – теоретични аспекти.“, София, 2018г., стр.7

²⁸ Слатински Н., „Съдържание и измерения на категорията „Сигурност““, сп. „Международни отношения“, No. 4, 2011 г.

²⁹ Слатински, Н., Същност, смисъл и съдържание на сигурността, Военно издателство ЕООД, <http://www.vi-books.com> -2011, с.62.

³⁰ Христов, Хр., Сигурност на фирмата и противодействие на посегателства срещу нея, Университетско издателство "Епископ Константин Преславски" Шумен, ISBN 978-954-577-981-7, гр. Шумен, 2014 г., 20 с.

Говорейки за „сигурността“, следва да се разбира определена система, която едновременно включва потенциален обект на въздействие - обект на сигурност и поне една опасност. В този случай ситуацията на „сигурността“ е такава, че всички заплахи се парират или чрез отклоняване или унищожаване на източници на опасност, или чрез защита от техните разрушителни ефекти. Сигурността се постига благодарение на устойчивост, стабилност и жизнеспособността на системата. Концептуалният апарат от категорията „сигурност“ може да бъде представен, както следва: обект се наричат обекти и явления от реалния свят, към които е насочена всяка дейност, от което следва, че за обект на сигурност може да се счита всяка система, чието състояние на защита трябва да бъде осигурено - индивидът, обществото и държавата, както и природните и техническите системи; обектите за безопасност са изложени на различни опасности и заплахи и следователно те трябва да бъдат разглеждани едновременно като опасни обекти; обектите на сигурността са различни социални системи: индивид, семейство, група, професионален екип, населението на даден регион, народ, нация и човечество, като се разграничават няколко йерархични нива на сигурност; обект се наричат предмети и явления от реалния мир.³¹ В обобщение на предходното може да се приеме, че под обект на сигурността следва да се разбира част от материалния свят, разпределена от субекта с цел управление на сигурността. В предвид последното основните обекти на сигурността³² се явяват:

- личността с нейните права и свободи съобразени с правната рамка на страната;
- обществото с неговите материални, нематериални и духовни ценности;
- държавата с нейния конституционно установен ред, суверенитет и териториална цялост;

Основният субект, който осигурява сигурността се явява държавата, осъществяваща функции в тази област посредством органите на законодателната, изпълнителната и съдебна си власт. Българската държава в съответствие с действащото законодателство, осигурява сигурността на всеки гражданин на територията на страната, както и защитава и покровителства гражданите на страната, пребиваващи постоянно или временно извън нейните предели. Освен това субекти на сигурността се явяват граждани, обществени организации и организации и институции, на които със законови и подзаконови актове са възложени права и задължения свързани с осигуряване на сигурност в съответствие със Законите на страната, от което следва, че човек или група от хора могат да осъществяват по един или друг начин въздействие върху сигурността.³³

Условия, оказващи влияние на сигурността

В днешно време условията, оказващи влияние на сигурността се определят преди всичко от способността за решаване на неотложни вътрешнополитически, правни, социално – икономически, национално – етнически и екологични проблеми, а така също и проблеми свързани с бедствия и аварии, секти, борба с престъпността, екстремизъм и тероризъм във всичките му аспекти. В тази връзка задължително трябва да се:

А) прави своевременна оценка на държавата по отношение на характера на потенциалните и реалните заплахи за сигурността, както и на геополитическо, геостратегическо и геоикономическо положение;

Б) определят главните и приоритетни направления на политиката за сигурност, стратегическите цели и приоритети на вътрешната и външната политика на държавата и

³¹ http://ohrana-bgd.ru/bgdobsh/bgdobsh1_06.html

³² <https://legalacts.ru/doc/zakon-rf-ot-05031992-n-2446-1-o/>

³³ <https://politike.ru/termin/subekty-obespechenija-bezopasnosti.html>

произтичащите жизнено важните национални интереси и ценности, както и средствата за защита от тези заплахи.

Имайки предвид изложеното следва, че в различни сфери на живот в държавата могат да възникнат условията, които да оказват влияние върху състоянието на сигурността, а от там за националната сигурност, тоест върху гражданска, обществена, политическа, икономическа, отбранителна, техническа, екологична, бедствия и аварии, научно – техническата, информационна. Тези влияния, излизайки в един момент от контрол, могат, въздействайки поединично или в комплект, да окажат негативен характер върху състоянието:

- осигуряващо сигурност на гражданите, защита на техния живот, здраве, движими и недвижими имуществва, социална защита и т.н.;
- осигуряващо защита на моралните и културните ценности на обществото;
- на международните отношения, взаимноизгодно сътрудничество, междуетнически отношения, социалната стабилност;
- на икономиката, финансовата система и природни ресурси;
- на подготовка на населението, икономиката и въоръжените сили за отбрана или участие в съвременни войни и военни конфликти;
- на основните производствени отрасли и осъществяван държавен надзор върху тях, икономически и правови норми и механизми свързани с регулирането на рискове в различните технически отрасли;
- на околната средата и нейното състояние на защитеност;
- на нивото на развитие на сили, средства, методи и способности за ранно прогнозиране, както и осъществяване на превантивни действия и ликвидиране на последствия от бедствия и аварии;
- на интелектуалния потенциал на държавата, а от там и на научно – техническия и прогрес;

- на световните информационни ресурси и възможния достъпи до тях;

Освен в посочите сфери на живот, влияние в сигурността, може да бъде оказано и вследствие на въздействие от вътрешни и/или от външни фактори:

- вътрешните фактори – зависят в голяма степен от състояние на икономиката и нейния научно – технически потенциал, енергоснабдяване, земните ресурси, храни, ниво на квалификация на научния и производствен персонал, развитие и надеждност на транспортната комуникационните системи и други. Същите включват проблеми свързани със социално-икономическото състояние на обществото като цяло и неговите отделни слоеве, групи, отбрана, екология и други, които са епизодично възникнали или натрупали се във времето.

- външни фактори – свързани са с действия на държавата по отношение на външно икономическите и политически отношения и произтичащото от това геополитическо, геоикономическо и геостратегическо състояние на страната

Заклучение

В този доклад систематизирано и сбито са разгледани същността и съдържанието на понятието за сигурност, обектите и субекти на сигурността, както и условията, оказващи влияние върху сигурността. Базирайки се на изложеното, може да се приеме, че сигурност на човек, организация, общност, общество, държава, общност от държави има само тогава, когато сигурността на социалните системи се явява устойчиво функционално състояние, осигуряващо неутрализиране и противодействие на външни и вътрешни фактори, които действат деструктивно върху нея. С постигане на предходното се гарантират физическата цялост, функциите, вътрешните връзки и взаимодействия, способностите за тяхното запазване при

промяна на вътрешното и/или външното състояние и параметри, както и способностите за развитие.

References:

1. V. Kostadinov, „Sigurnost, bezopasnost i obshtestven red – teoretichni aspekti.”, Sofia, 2018.
2. V.M.Zemlyanov, Svoya kontrrazvedka. Prakticheskoe posobie., <http://coollib.net/b/248996/read>.
3. V.Prodanov, „Vatreshna sigurnost i natsionalnata darzhava”, „Voenen zhurnal”, №2, 1995.
4. Vaorazhenite sili v demokratichtoto obshtestvo. Yubileen sbornik. Sofia,1999.
5. G. Stefan, „Teoria na mezhdunarodnata sigurnost.“ Sofia, 2005 g.
6. D.V.Iroshnikov, „Teoreticheskie problemy legalynogo opredelenia transportnoy bezopasnosti i smezhnyh s ney kategoriy“, *Voprosy bezopasnosti*, 2020, № 1, DOI: 10.25136/2409-7543.2020.1.31878 URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=31878.
7. Dimanova D, „Upravlenie na riska“, UI na ShU „Episkop Konstantin Preslavski“, ISBN 978-619-201-095-9.
8. Zelenkov M.Yu. „Правовые основы obshtey teorii bezopasnosti Rossiyskogo gosudarstva v XXI veke”, str.23., http://pedlib.ru/Books/1/0363/1_0363-23.shtml.
9. M. Milushev, „Natsionalnata sigurnost sled kraya na studenata voyna“ Sbornik.
10. Maslou E., „Motivatsia i lichnost“, izdatelstvo „Kibea”, 2010g.,ISBN 954-474-248-4.
11. Metasazhdenia za sigurnostta na Bulgaria, Mnogoobrazieto na ponyatiето „Sigurnost”, prodalzhenie ot br.10 http://securitymagasine.com/Broj_11/Meta/Meta.html.
12. N.Slatinski, „Sadarzhanie i izmerenia na kategoriyata „Sigurnost””, sp. “Mezhdunarodni otnoshenia“, No. 4, 2011.
13. N.Slatinski, „Sashtnost, smisal i sadarzhanie na sigurnostta“, Voенно izdatelstvo EOOD, <http://www.vi-books.com> -2011.
14. S.Stoykov, „Predizvikelstvoto na dilemata sigurnost – ili kakvo ne iskame da znaem za sigurnostta?”, „Novite predizvikelstva v elektronната среда – pravni aspekti”, Mezhdunaroden praven tsentar (ILAC), Pravo, Politika, Administratsia, 2017, ISSN: 2367-4601, YuZU ”N.Rilski”.
15. S.Stoykov, P.Marinov, Yo.Kochev, „Sigurnostta i nesigurnostta – osnovni elementi na genezisa na ponyatiето „Natsionalna sigurnost”, Spisanie „Mezhdunarodna politika”, 2014.
16. Sigurnost chrez partnyorstvo i integratsia. S, 1996.
17. Hristov, Hr., Sigurnost na firmata i protivodeystvie na posegatelstva sreshtu neya, Universitetsko izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski" Shumen, ISBN 978-954-577-981-7, gr. Shumen, 2014 g., 20 s.
18. Ts.Yovchev, „Sigurnost na sotsialnite sistemi – natsionalna sigurnost“
19. A.Wolfers, , National Security as an Ambiguous Symbol, *Political Science Quarterly*, 1952, Vol.67, No4
20. <http://documents.tips/documents/-final-563387aeae41.html>.
21. http://ohrana-bgd.ru/bgdobsh/bgdobsh1_06.html.
22. <https://legalacts.ru/doc/zakon-rf-ot-05031992-n-2446-1-o/>.
23. <https://politike.ru/termin/subekty-obespechenija-bezopasnosti.html>.